

Svjetla na pučini

Franjo Klisura, Korčula

Noć je tamna. Nebo su prekrili gusti, tmasti oblaci, a morem se valjaju veliki valovi sa zapjenjenim bijelim kre-stama, nošeni silinom vjetra. Brod poigrava u nevremenu. Na komandnom mostu budne oči pretražuju okolinu i htjele bi prodrijeti što dublje u tamu.

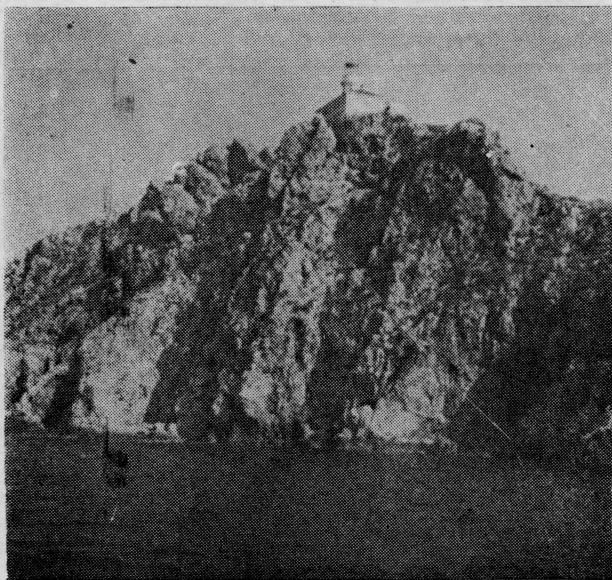
Svjetlo — tama, svjetlo — tama . . .

To je svjetionik Sušac! Po trajanju intervala između bljeska i bljeska utvrđuje se s kojeg svjetionika dolazi svjetlo. Za Sušac su karakteristična dva grupna paljenja u roku od 15 sekundi). Napregnute oči se smiruju. Međutim na komadiću kopna, malom otočiću, odnosno hridi, na koju uporno nasreću valovi, čovjek budno stražari i pazi da se svjetlo ne ugasi, da se ne zatre brodovima put. I tako to iz noći u noć, za mirnih noći i nevremena.

Svjetlo — tama, svjetlo — tama . . .

Htio sam pobliže upoznati te usamljene ljude, koji su se odrekli mnogo čega, što normalni život pruža, kao i njihov život. I pružila mi se prilika, ali nevjeme nisam doživio (i sretan sam što nisam). »Porer«, brod što obilazi svjetionike i s njima svakodnevno održava radio vezu, krenuo je ranim jutrom iz Korčule na svoje uobičajeno putovanje. Prvi cilj su Pločice, svjetionik sjeverozapadno od otoka Korčule. Niski komad kopna, koji zimi oplakuje more obrastao je travom, a na njegovoj »najvišoj tački« podignuta je zgrada i svjetionička kula. Kratak susret s ljudima, jedinim stanovnicima otoka, nekoliko škrto izmijenjenih riječi, predaja materijala i brod kreće dalje. More je mirno u srpanjskom jutru i sigurno bi mnogi poželio takvu idilu. Da, idilu, ali za koliko?

Brod »Porer« je u toku pet dana brazdao modru površinu uzduž i poprijeko i pristajao, ako se tako može izraziti, na raznim mjestima — u uvalicama, uz rtove i otoke, da bi iskrcao gorivo, materijal, hranu, prenio poštu i poruke, ili se zaustavio da bi ljudi izvršili popravke na manjim svjetionicima. U putnom nalogu pored obilaska i pregleda svjetlećih oznaka i manjih svjetionika bili su naznačeni: Sušac, Palagruža, Glavat i Struga. Sve su to osamljeni i istureni svjetionici, smješteni bolje bi bilo reći na hridima, nego na otocima, osim Struge, koji je smješten na jugozapadnoj obali Lastova. Na tim krpama kopna ne živi nitko osim nekoliko porodica svjetioničara (na svakome po nekoliko obitelji), čiji se žitelji mogu baviti obilno ribolovom, negdje mogu uzgajati i po koju ovcu (kao na Sušcu, gdje Poljoprivredna zadruga iz Lastova uzgaja ovce), a na Palagruži brati i kapare, što im donosi znatnije prihode. Međutim neka o svom životu pričaju svjetioničari sami.

Palagruža — snimljeno s južne strane

Sušac. Penjemo se strmim puteljkom ka svjetioniku. Prati me Mile Radovanović, upravitelj svjetionika. Usput razgovaramo. Do zgrade na jarbolu vijori trobojnika — znak da je brod Uprave pomorstva stigao. Unutrašnjost zgrade besprijekorno čista i uredna, što je na nas ostavilo najdublji dojam i može poslužiti svima ostalima za primjer. »Kakva je vaša služba?« — pitao sam. »Naša služba je relativno laka, ali i teška« — započeo je Mile svoju priču. I zaista je tako. Da bi netko bio svjetioničar, ne treba mu neka posebna kvalifikacija, a ni služba nije zamorna, jer se vrši u smjenama i jedini je zadatak paziti da svjetlo ne prestane »migat«. Međutim teška je zbog izuzetnih prilika u kojima žive ovi ljudi i njima izgleda da je hod života zaustavljen.

Interesiralo me je kako provode život. »Kad nismo u službi — odgovorio je sugovornik — bavimo se ribanjem, jer 50% naše ishrane sačinjava riba, zatim sitnim kućnim poslovima, održavanjem aparata i instrumenata, slušamo radio ili čitamo«. Ovaj odgovor ponukao me je da pregledam knjižnicu i ustanovio sam, nažalost, da raspolaze s vrlo malim brojem knjiga, iako u Poljudu — kako mi reče Mile — leži u magazinu veliki broj knjiga neiskorišten, a što je najvažnije u toj knjižnici ima i priličan broj izdanja, kojima tamo nije mjesto. Kasnije sam na Palagruži i Glavatu utvrdio sličnu situaciju. Svakako propust koji bi trebalo ispraviti.

Školovanje djece je posebno pitanje. Ono je jako naglašeno u razgovorima na Sušcu i Glavatu (One na Palagruži još ne mori ova briga). »Snalazimo se kako znamo — rekli su mi — i smještamo djecu kod rodbine ili prijatelja na kopnu, a u većini slučajeva i naše drugarice su prisiljene boraviti tamo zajedno sa djecom, što nam čini velike poteškoće i iziskuje znatne izdatke«. Poznato mi je međutim, da je prije par godina u planu pomorskih vlasti bila predviđena izgradnja doma za djecu svjetioničara u Korčuli. Da li se od te namjere odustalo ili se ispriječio neki drugi razlog, činjenica je da doma nema, a problem traži rješenje. Ovdje treba dodati, da je u Korčuli takav dom postojao i prije rata.

»Kako je s godišnjim odmorom, kako ga koristite i provodite?« »Koristimo ga na kopnu« — rekao je Mile. Međutim on i ostali svjetioničari na Sušcu i drugim svjetionicima služu se u jednom, a to je, da bi vrijeme trajanja godišnjeg odmora trebalo biti duže (nešto slično kao i pomorcima), obzirom da oni službu vrše bez prekida radnim danom, nedjeljom i praznicima.

»Imate li neki interesantni detalj iz života na svjetioniku?« »Bilo je to negdje u studenom 1959. — priča Mile. Nalazio sam se u posljednjoj noćnoj smjeni. Vjetar je stravično zavijao, noseći sobom kišu slanah kapljica. Dolje podamnom more je tutnjilo i sve se bijelilo od pjene silnih valova. Kad se razdanilo učinilo mi se da nešto pliva u maloj uvali. Pohitao sam dolje, jer sam posumnjao da su valovi odnijeli čamce. Međutim s olakšanjem sam utvrdio, da su istina, valovi prodrli u magazin čamaca (oko 15 m od obale), ali da su čamci ostali, iako su potpuno promijenili položaje. More je odvušlo razni materijal i vesla, a čamci su bili vezani. Pokušao sam spasavati odvučeni materijal konopcima s obale. More je i dalje bijesnilo, pa me je u jednom trenutku prekrilo val i da se nijesam priljepio uz hrid i mene bi odnio. Kad je nevjeme popustilo uspjeli smo ipak pokupiti veći dio materijala.

Sličnu priču čuo sam i od svjetioničara Sjekavice na Glavatu. Međutim od njega sam čuo i ovaj detalj. »Vraćao sam se jednog dana motornim čamcem iz Korčule. Na polasku mi je vrijeme bilo naklonjeno, ali sada na povratku počelo se pogoršavati. Nastavio sam put, iako se nisam nadao dobru. Došao sam na domak otoka, ali valovi su već bijesno udarali o obalu, tako da joj se nijesam uspio približiti. I nije mi ostalo ništa drugo, nego krenuti natrag i čekati da se vrijeme smiri. A ovakvih slučajeva — kako reče — ima više.

Interesiralo me je kako postupaju u slučaju bolesti. Sugovornik na Sušcu, umjesto odgovora, upro je prstom u radiostanicu, te u priručnu apoteku s priborom prve po-

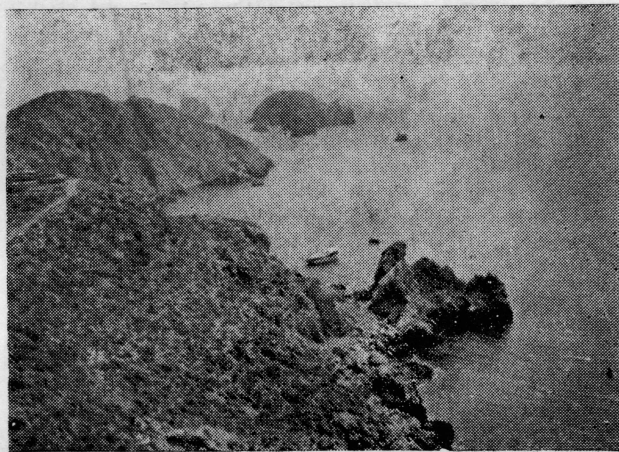
moći. Kod toga je ispričao i interesantan slučaj od pred dvije godine. »Naime žena jednog našeg svjetioničara nalazila se u teškom stanju i bila je potrebna hitna liječnička intervencija. O tome smo odmah poslali obavijest radiostanicom u Split. Trenuci su prolazili, a mi smo pored radiostanice s nestrpljenjem i neizvjesnošću očekivali odgovor. Našu tjeskobu još više je povećavalo nemirno more, a sve je govorilo da će se vrijeme još više pogoršati. Ne znam koliko smo čekali na odgovor, iako to nije bilo dugo, ali nama je to izgledalo strašno dugo. Svijesni smo bili težine situacije, ali i zadatka za očuvanje ljudskog života. U takvoj situaciji začuo se glas u slušalicama. Iz Splita su javljali, da jedan razarač već plovi u pravcu Sušca, koji je kasnije preuzeo bolesnicu. Ovu vijest smo primili s olakšanjem, ali i sa zahvalnošću prema našim rukovodionicima i JRM.«

Slušajući ove priče u mislima sam pokušao predočiti ovakve momente. Nehotice sam prišao prozoru. Pogledom sam obuhvatio modru površinu i zaustavio ga dolje u podnožju svjetionika (oko 100 m okomito odsiječene stijene). More je sada bilo mirno, ali prizor mora biti zaista stravičan u oluji. U mislima sam se prenio na razgovor, kojega sam ranije vodio s Matom Giunio, isluženim svjetioničarem. Čitav svoj život šjor Mato je proveo na svjetionicima, jer je i njegov otac također bio svjetioničar. I kad upoređuje život na svjetionicima prije i sada kaže: »Lako ti je sada biti svjetioničar. Danas svaki svjetionik posjeduje motorni čamac, ima radiostanicu putem koje je stalno u vezi s kopnom, ima radioaparat, a sigurni brod obilazi stalno jednom mjesečno i dostavlja hranu i druge potrebe. Toga ranije nije bilo. Ja sam na primjer na Sušcu imao svoj čamac na vesla, a hranom i materijalom snabdijevao nas je također čamac bez pogona na motor. Vidio sam ja tada teških dana.

Talijanski ribari češći su posjetioci ovih udaljenih otoka, bilo da se sklone u zavjetrinu od nevremena ili da nedozvoljeno ribare. »Tako je neki dan — priča Odžak, upravitelj s Palagruže — uhvaćena jedna manja koća. Ovdje su bili ribari iz Komize i u suton su njihove svje-

čarice upalile svjetla na »pošti«. I kad je trebalo početi zametati mrežu, ribari su u neposrednoj blizini primjetili čamac, koji im je očito smetao u poslu. Približili su mu se i shvatili situaciju. Koristeći se mrakom, talijanski su ribari iz malog čamca lovili parangalima. Bilo je čudno naći ih u malom čamcu na tom mjestu. No ubrzo je otkriven i brod, koji je bio usidren južno od Galiole (otočić istočno od Palagruže), i tako su osujećeni u nedozvoljenom ribolovu«.

Ovakvih priča, naoko sitnih detalja iz života ovih osamljenih ljudi, kojima su svakodnevni posjetioci samo galebovi, ima više. Svaki priča nešto zanimljivo. Međutim sam odabrao samo neke, da bi se поближе upoznali s tim ljudima, njihovom službom i načinom života. Zadovoljan sam ako sam u tome uspio.

Južna strana Palagruže — snimljeno s vrha svjetionika